ליתי הלכתא כרב אחא בר יעקב. פירש רש"י ולא איתפרש ור"ח פי' דבפרק תולין (שבת ד' קלט.) גבי כשות' פריך וליתיב לינוקא דישראל ומשני דילמא אתי למיסרך ויקיס לן דרב אחא בר יעקב הקשה אותה קושיא [ט]: **דלמא אתי למיסרך.** אומר רבינו שמואל דוקא גבי זמן שהוא קבוע [א] מייתינן דלמא אתי למיסרך אבל אם אירע ברית מילה בע"ש באב או ביו"כ דלא הוי אלא אקראי בעלמא לא מייתינן דלמא אתי למיסרך ומעשה היה בחופה בעשרה בטבת נתנו הכוס לתינוק לשתות: [ומעשה היה בברית מילה ברבינו יעקב בר יקר שהל עשרה באב בש' בשבת והוא היה אב"ד ולוה להתפלג מנחה גדולה ולחלו אלכו מפני שי"ט שלהן היה דכתיב שם אנכי כו' והאי דלא מברכינן שהחייונו משום לערא דינוקא. תוס' שאנ"ן]:

אמר רבי זירא שאני ר"ח מתוך שכולל לשחרית וערבית כולל נמי במוספין ומי אית להו לב"ש כולל והתניא ר"ח שחל להיות בשבת ב"ש אומרים מתפלל שמנה וב"ה אומרים [א]מתפלל שבע קשיא: וכולל עצמו תנאי היא [ב] דתניא שבת שחל להיות בר"ח או בחולו של מועד [ב]ערבית שחרית ומנחה מתפלל בדרכו שבע ואומר מעין המאורע בעבודה ר' אליעזר אומר בהודאה ואם לא אמר מחזירין אותו ובמוספין [ג]מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע רשב"ג ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומרים כל מקום שזקוק לשבע מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע מאי הוה עלה א"ר חסדא [ד]זכרון אחד עולה לו לכאן ולכאן וכן אמר רבה זכרון אחד עולה לו לכאן ולכאן: ואמר רבה כי הוינא בי רב הונא איבעיא לן מהו לומר זמן בראש השנה וביום הכפורים כיון דמזמן לזמן אתי אמרינן או דילמא כיון דלא איקרו רגלים לא אמרינן לא הוה בידיה כי אתאי בי רב יהודה אמר אנא [ה]אקרא חדתא נמי אמינא זמן א"ל רשות לא קא מיבעיא לי כי קא מיבעיא לי חובה מאי א"ל רב ושמואל דאמרי תרווייהו אין אומר זמן אלא בשלש רגלים מיתיבי [ו]תן חלק לשבעה וגם לשמונה ר' אליעזר אומר שבעה אלו ז' ימי בראשית שמונה אלו ח' ימי מילה ר' יהושע אומר שבעה אלו שבעה ימי פסח שמונה אלו שמונה ימי החג וכשהוא אומר וגם לרבות עצרת ור"ה ויוה"כ מאי לאו לזמן לא לברכה הכי נמי מסתברא דאי ס"ד לזמן זמן כל שבעה מי איכא הא לא קשיא דאי לא מברך האידנא מברך למחר וליום אוחרא מ"מ בעינן כום לימא מסייע ליה לר"נ דאמר [ז]ר"נ זמן אומרו אפילו בשוק הא לא קשיא דאיקלע ליה כום התינח עצרת ור"ה יום הכפורים היכי עביד אי מברך עליה ושתי ליה כיון דאמר זמן קבליה עליה ואסר ליה [ח]דהאמר ליה רב ירמיה בר אבא לרב מי בדלת וא"ל אין בדילנא לברוך עליה ולנחיה [ט] המברך צריך שיטעום ליתביה לינוקא לית הלכתא כרב אחא [י] דילמא אתי למסרך מאי הוי עלה שדרוה רבנן לרב [כ] יימר סבא קמיה דרב חסדא במעלי יומא דריש שתא אמרו ליה זיל חזי היכי עביד עובדא תא אימא לן כי חזייה א"ל דלויה לרטיבה רפסא ליה בדוכתיה אייתו ליה בסא דחמרא קדיש ואמר זמן [ל]והלכתא אומר זמן בר"ה וביוה"כ והלכתא זמן אומרו אפילו בשוק: ואמר רבה כי הוינן בי רב הונא איבעיא לן [מ]בר בי רב דיתיב בתעניתא במעלי שבתא מהו לאשלומי לא הוה בידיה אתאי לקמיה דרב יהודה ולא הוה בידיה אמר רבא נחזייה אנן דתניא [נ]ח"ט באב שחל להיות בשבת וכן

אמר ר' זירא. לעולם צריך להזכיר ומיהו לגבי שמאי ברכה בתנאי נפשה לרשם חדש לא בעי ולאו משום דזכרון דרשם השנה עולה לו דמשמע דכיון דרשם השנה הוא היינו רשם חדש דאי הוה נמי שבת ורשם חדש ולאו רשם השנה לא בעי ליה ברכה בפני עצמה אלא חותם מקדש השבת וישראל ורשאי חדשים והלכך ברשם השנה נמי חותם מקדש ישראל ויום הזכרון ורשאי חדשים ואע"ג דבשבת ורשם השנה בעי לכל חד ברכה בפני עצמה ברשם חדש מודו דמתוך שכולל ברכתו בתוך ברכת היום שחרית וערבית ואפילו בשאר שבתות דהתם ודאי אפילו לגבי שמאי פשיטא לן דלא בעי לכל חד ברכה לעצמו דהא אי הוה מיקלע במול אין לו ברכה שחרית וערבית אלא אומר יעלה ויבא בעבודה והלכך כי מיקלע בשבת אפילו למאן דאמר לקמן דבשבת לא מדכרינן דרשם חדש בעבודה אלא בברכת היום מיכלל הוא דכיילינן ולאו בפני עצמה: **כולל נמי במוספין.** לגבי שמאי ואע"ג דבמול אית ליה ברכה במוספין לעצמו הכא מיכלל הוא דכיילינן הואיל וכולל שחרית וערבית אבל שאר ימים טוביס לאית להו ברכה ערבית ושחרית כי מיקלעי במול בהני פליגי בית שמאי כי מיקלעי בשבת מצרכי להו ברכה בעצמן לכל תפלותיהם: **ומי אית להו לבית שמאי כולל.** בברכת המוספין של רשם חדש דאיקלע בשבת: **מתפלל שמונה.** של רשם חדש ושל שבת ובמוספין קאמר: **קשיא.** וש"מ כיון דבשאר שבתות קא בעו ב"ש ברכה לרשם חדש ובר"ה לא בעו דטעמא משום דזכרון דרשם השנה עולה לו וש"מ אפילו מכלליה ואדכורי נמי לא בעינן: **וכולל עצמו.** דשחרית וערבית ברשם חדש שחל להיות בשבת: **תנאי היא.** דאיכא תנא דאפילו כולל לית ליה אלא אומר יעלה ויבא בעבודה בבמול אבל בברכת היום אינו נזכר כלל אפילו לכוללו: **ומתחיל בשל שבת.** ותמן לגו את יום המנוח הזה ומסיים בשל שבת מקדש השבת ותו לא ומיהו במוספים בתמנא ברכה הוא נכלל אבל שחרית וערבית אינו נכלל אפילו בתמנא ותנא לית ליה כולל שחרית וערבית:

כל מקום שזקוק לשבע. ואפילו שחרית וערבית: **קדושת היום.** של רשם חדש עם של שבת כגון את יום המנוח הזה ואת יום רשם חדש הזה ואם מועד הוא את יום השבת הזה ואת יום חג פלוני הזה: (פסק. ובמסכת בילה קבעינן הלכתא דלא כי הני תנאי דמסיימי בשל שבת לחודיה במוספין אלא אף קדושת היום בעי לאדכורי בתחימה מקדש השבת וישראל והזמנים ורשם חדש מקדש השבת וישראל ורשאי חדשים אבל במאי דקאמר שחרית וערבית מתפלל כדרכו ואומר מעין המאורע בעבודה הלכתא כוותיה וגבי כולל דשחרית וערבית קבעינן אין הלכה כאותו הזוג דאמרי כל מקום שזקוק לשבע בפרק שני דבילה [ו]: **מאי הוי עלה.** מהו להזכיר של רשם חדש ברשם השנה: **אקרא חדתא.** כשאני רואה לעשת חדש משנה לשנה אמינא זמן: **אלו שבעה ימי בראשית.** השבת נבחר מתוכה [ז]: **שמונה ימי מילה.** השמיני נבחר מתוכה [ח]: **אלו ז' ימי הפסח.** שאתה צריך לתת חלק לכולם ולקמן מפרש מאי חלק: **לברכה.** דמברכים כל יומא מקדש ישראל והזמנים: **מכל מקום כום בעינן.** לעיל מהדר לאוקומי הכי נמי מסתברא דאי ס"ד זמן זמן כל ז' מי איכא דקאמר דאי לא אמר האידנא אומר למחר וליומא אחרינא האי נמי ליתא דהא כום יין בעי לומר הברכה עליו וסתמא דאינשי יומא קמא אית להו כום אבל בשאר יומי לכולי עלמא לית להו: **הא לא קשיא דמיקלעי ליה כום.** ולעולם אזמן קאי ולרב נחמן לא תסייעיה: **תינח עלרם ורשם השנה.** איכא למימר דזמן אכום קאמר ליה אלא יום הכפורים אי בזמן מוקמת ליה על כרחיך סייעתא לרב נחמן היא דעל הכום היכי ליעביד אי מברך עליה ושתי ליה וכו': **מי בדלת.** פעם אחת נתקשרו שמיס בעביס והתפלג רב של שבת מבעוד יום ואמר ליה רב ירמיה לרב מי בדלת מן המלאכה משקבלת עליך שבת ואמר ליה אין בדילנא: **ליתביה לינוקא.** לשתותו לאחר שיברך עליו דהאי שיטעום דקאמר לאו דווקא קאמר אמברך דהוא הדין כי שתי אחרינא דטעמא משום דגנאי הוא לכוס של ברכה אלא יהנה אדם ממנו לאלתר שתהא ברכת היין דבורא פרי הגפן שלא לצורך ומכי טעם ליה אחרינא שפיר דמי וכדתניא נמי בגמרא דפרק ראוהו בית דין (ר"ה כט:) לא יפרוס אדם פרוסה לאורחין אלא אם כן אוכל עמהם שהרי הן יכולין לעשות אבל פורס הוא לבניו ובני ביתו כדי לחנכן במצות ואף על פי שהוא לא טעם אלא בניו שפיר דמי ואף על פי שצריך עליה ברכת המוציא: [ט] **דרב אחא בר יעקב** [י] **לא איתפרש: דאתי למיסרך.** התיעוב לאחר [כ] המנהג זה ולשתות ביום הכפורים אחר שיגדיל: **מאי הוי עלה.** צריך לומר זמן ברשם השנה וביום הכפורים או לא: **כד חזייה.** רב חסדא לרב ייבא: **אמר ליה דלויה לרטיבא רפסא ליה בדוכתיה.** המגביה עץ לא שאינו רואי להיסק בידוע שצריך למקומו הואיל ואלו אינו צריך שעל חנם לא הגביהו כלומר על חנם לא נאת לכאן: וכן

פרק ר' אליעזר אומר תולין וכו' וליתן לינוקא דישראל אתי למיסרך כו'. ואסיקנא הילכתא אומר זמן בראש השנה ויום הכפורים, וזמן אומר אפי' בשוק ולא צריך כוס. פי' דליוה לרטיבא (ופסא) [ורפסא] לי בדוכתיה. כיון שראה שמרימין עץ לח שאינו ראוי לשריפה, אמר שמא יש לו תחתיו דבר טמון או שמא להבות בו אדם מתכוין לכך שואל מה עיסקך (וכן כיון שראה ומדקדק) [והוא מדקדק אחריו] [ג]. אמר רבא איבעיא לן בני בי רב דיתבי בתעניתא במעלי שבתא, ובמעלי יומא טבא מהו למיתב כולי יומא בתעניתא. ושקלי וטרו בה טובא.

עין משפט נר מצוה

קב א מיי' פ"ב מהל' תפלה הלכה יא סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' תכה סעיף ג:

קג ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף א [וסי' תל סעיף ב]:

קד ג מיי' שם טור ש"ע א"ח סי' תכה סעיף ג:

קה ד מיי' פ"ב מהלכות תפלה הלכה ה סמג עשין כט טוש"ע א"ח סי' תקפד סעיף ו [וכרב אלפס שבועות סוף פ"א דף רפז]:

קו ה מיי' פ"י מהלכות ברכות הלכה ב סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' רכה סעיף ג:

קז ו מיי' פכ"ט מהל' שבת הלכה כג סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' מריט סעיף א:

קח ז (מיי' פ"א מהל' תענית הל"י) טוש"ע א"ח סי' רמט סעיף ג ד:

קט ח מיי' פ"ה מהל' תעניות הלכה ח סמג עשין ג טוש"ע א"ח סי' תקנב סעיף י:

רבינו חננאל

וקי"ל כי הא מתניתא שבת שחלה להיות בראש חדש או בחולו של מועד ערבית שחרית ומנחה מתפלל בכל שבת. ובמוספין מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת, ואומר קדושת היום באמצע. [ד] (וכן)[ולית] הילכתא כהני תנאי כל מקום שזקוק לשבע כגון שבת ואפילו בערבית שחרית ומנחה, מתחיל בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע [ומסיים] בשל שבת. והני מילי בראש חדש וחולו של מועד, אבל ביום טוב אפילו בערבית ובשחרית ובמנחה מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת [ב], ואומר קדושת היום באמצע. ירושלמי ר' יסא משלח כתוב לון אע"פ ששלחנו לכם סידרי מועדות אל תשנו מנהג אבותיכם נוחי נפש. **רב חסדא ורבה דאמרי תרווייהו זכרון אחד עולה לכאן ולכאן. אמר רבה איבעיא להו מהו להזכיר זמן בראש השנה וביום הכפורים.** ואמר [ליה] רב ושמואל דאמרי תרווייהו אין אומרים זמן אלא בשלשה רגלים בלבד. ומותבינן עלייהו מיהא תן חלק לשבעה וגם לשמונה, ר' אליעזר אומר שבעה אילו ז' ימי בראשית, שמונה אילו שמונת ימי מילה. ר' יהושע אומר שבעה אילו ז' ימי הפסח, שמונה אילו ח' ימי החג, כשהוא אומר וגם לרבות גם עצרת וראש השנה ויום הכפורים. מאי לאו הני כולהו עיקר לקדש אותן בזמן, אתה וגם לרבות גם עצרת מפני שהוא יום אחד, וראש השנה ויום הכפורים שאין בהן לא שבעה ולא שמונה שתתן להם חלק בזמן. הנה יש בהן זמן. **ודחו** רב ושמואל לא, לעולם זמן אין בהן אלא מהו החלק שתתן להם הזכרה בברכת המזון כמו פסח וסוכות. הכי נמי מסתברא דראש [השנה] ויום הכפורים אין בהן זמן משום דליכא אי אמרת בדאיקלע ליה כוס, תינח ראש השנה, אלא יום הכפורים היכי ליעביד [אין] מייתו כוס ומברך עליה ומדכר זמן ושתי ליה, מכי אמר זמן קבליה ליום הכפורים עליה ואתסר בשתיה, דאמר ליה רב ירמיה לרב כיון דאת מצלי של שבת מבעוד יום מי בדלת וקיבלת לשבת עלך, ואמר ליה בדילנא, ליבריך אכסא ולישבקיה, המברך צריך שיטעום, ליתביה לינוקא

מסורת הש"ס

א) ביצה יז. [מוספפתא ברכות פ"ג הי"ד] ע"ש תוספפתא לחיי בר"ח ותוה"מ במול, ב) [מוכה מז:], ג) ברכות מז:, ד) [שם נב. פסחים קז:], ה) [בשאלתות סוף וחלק הברכה אחתא רב ינאי סבא וכן גירסת רש"י לפנינו], ו) תענית כט:, ז) [דף יז.], ח) בס"ת: ממוסס, ט) עי' בגלה מז:, י) [לאחת יענ"ן], כ) [וע' תוס' שבת קלט. ד"ה ולית ן],

תורה אור השלם

1. תֵּן חֵלֶק לְשִׁבְעָה וְגַם לִשְׁמוֹנָה כִּי לֹא תֵדַע מַה יִּהְיֶה רָעָה עַל הָאָרֶץ: קהלת יא ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' לית הלכתא כרב אחא בר יעקב דילמא אתי למסרך. נ"ב עיין בפרק תולין דף קלט במ"ש התוס' בד"ה ולאתן ליה:

גליון הש"ם

רש"י דרב אחא ב"י לא איתפרש. ועי' ברכות כה ע"ב ברש"י ד"ה מאן שמעת ליה וש"נ:

מוסף רש"י

מתפלל כדרכו שבע. כשאר שבתות, כי היכי דבמול אין לו למועד ברכה קבועה בשלש תפלות הללו, אף בשבת אין צריך לקבוע לו ברכה לגבי שמאי ולא לכללו לגבי הלל (ביצה יז.). מעין המאורע. רשם חדש או מועד, בעבודה. כגון יעלה ויבא בברכת עבודה (שם). בהודאה. כמו שאומר על הנסים בתוכה ופוריס (שם). כל מקום שזקוק לשבע. ואפילו ערבית שחרית ומנחה (שם). לימא מסייע ליה לר"נ. הא דקתני ברכה כל ז' ומפרש דהיינו זמן, דאמר ר"נ זמן אומרו אפילו בשוק. בלא כוס (סוכה מז:). מי בדלת. מן המלאכה, הואיל וקבלת עליך שבת בתפילתך (ברכות כז:). המברך צריך שיטעום. או הוא או אחד מן הנוטעים ובשתיית אחד מהן יצאו כולן, אבל אין מברכין על הכוס אם לא שתה אחד ממנו ואפילו בשתיית מיעוט שפיר דמי (רשב"ם פסחים קה:).

מוסף תוספות

א. דמתרמי בכל שתא. מי' הכ"ן.

רבינו חננאל (המשך)

ולישתייה דלאו בר חיובא הוא, לית הילכתא כרב אחא בר יעקב דשרי בכי האי גוונא, דחיישי דילמא אתי ינוקא למיסרך ושתה כוס ברכה כי האי גוונא ביום הכפורים והוא גדול. כיוצא בו גרסינן בשבת

ו) גרלה דל"ל ולית הילכתא כהני תנאי דהא בהדיא אמר רב הונא בגילה דף י"ז ע"ב דאין הלכה כאותו הזוג וכן מסיק רבינו בעצמו בהדיא בקונטרס דווקא ביו"ט ממתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת. ז) עיין בפ"ב דיו"ט שם דפסק הש"ס דהילכתא כהני דלא מוחם בה מקדש השבת וישראל והזמנים ודברי רבינו ל"ע. ג) ע"פ הערוך ע' רפס.

וכן ערב תשעה באב שחל להיות בשבת. אע"פ שאם חל להיות בחול לא יאכל שני תבשילין ולא יאכל בשר ולא ישתה יין[ח] עכשיו שהוא שבת אוכל כל צרכו: **בשעתו.** שהיתה שעתו עומדת לו במלכותו דמלך והדיוטו הוה[ט]: **מגולגלת.** גלויה רכה: **להראות הלכה.** שאין משלימין תענית ערב שבת: **שהוא מפסיק.** סעודה: **מבעוד יום.** שצריך לאכול מבעוד יום ומקבל תענית עליו משגמר לאכול ואע"פ שהוא שבת: **אכל.** בחמת: **ומה לי ליכנס בשהוא מעונה.** כגון שהשליס בערב שבת תעניתו: **ומה לי לצאת ממנה בשהוא מעונה.** שמתחיל תעניתו מבעוד יום: **ואם שתחילו.** שהתחילו להתענות כ' או ל' יום וכנכנסו בהן ימי חנוכה או ראש חדש: **שאין משלימין.** תענית בחנוכה וראש חדש להתענות כל היום: **וכן בשעה באב שחל בע"ש.** נמי אין משלימין: **לבטל את דבריו.** ולומר משלימין: **חזי אנא דבשר ריאשא גופא אזיל.** רואה אני בדין ובדת שצריכין אנו להלך אחר דברי הראשונים: **ולא היה אדם כו'.** אלמא אין משלימין: **בדורו של רבי יוסי.** דהוה בתר הכי שבקוה לדר"ג וקבעו הלכה כרבי יוסי דמותר: **מבני סנאב בן בנימין.** משפחה היא משבט בנימין שנפל להן גורל לקרבן עליס בי' באב בימי עזרא ויו"ט היה להם לעולם כדתנן בפרק בתרא דתענית [פו.]: **לאחר השבת.** שהוא עשרה באב והוי יו"ט שלנו: **טעמא דיו"ט.** הא בשאר ט' באב היו משלימין אע"פ שכל ט' באב הוי ערב יו"ט שלהם ורבי אלעזר בר' לדוק בדורו של רבן גמליאל הוה כדתניא בזיבה (דף כב:) א"ר אלעזר בר' לדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית ר"ג: **שאני יום טוב** (ב) **דרבנן.** כגון האי קרבן עליס הואיל וקל הוא שמתענין בו לשעות כדקתני והתענינו בו לפיכך משלימין בו ערביות כלומר מותר להשליס ערב אותו יום טוב ולינכנס לתוכו כשהוא מעונה דהא אפילו בעיקרו מותר להתענות בו קצת היום אבל שבת שאסור להתענות בו קצת לשום תענית אסור נמי להשליס בו ערביות שהמשליס ע"ש מתענה במקצת שבת: **לא שמיע לי הא שמעתא.** דקבע עולא לעיל הלכה כרבי יוסי: **אם אמרת ניהלן.** רב יוסף חלה ושכח תלמודו והיה אביי תלמידו מזכירו[י]: **זו דברי ר' מאיר דאמר.** לעיל משום ר"ג מודה היה שאין משלימין וכן ט' באב שחל להיות ערב שבת אבל חכמים אומרים מתענה ומשלים: **מאי לאו.** חכמים אכולהו קיימי בין אחנוכה ופורים בין ערב שבת ומדלאגמר' רב לר' יוסי בלשון חכמים ש"מ הלכה כרבי יוסי: דאי אומרים מתענה ומשלים מאי לאו אכולהו לא אחנוכה ופורים הכי נמי מסתברא דאי

[**ביצה** מגולגלת. בפי' ר"מ קבלה בידינו כי ר' עקיבא אותה שנה מסוכן היה והביאו לפניו בלא מלח וגמאה כו'. לר"ע הרופאים לגמע ביצה מגולגלת בתחרית היום ור' יהודה לא דקדק לפיכך סמך על מה שראה ולא ידע העיקר על מה עשה כך ותמוה דהאי שתא מלייה מליוה לפיכך חל תשעה באב בערב שבת וחסרו אב ובא ר"ה בשבת[א]. תוס' שאל"ן]: **אי אתם מודים בתשעה באב.** ול"מ והא אמר שמואל בפרק מקום שנהגו (פסחים דף נד:) תשעה באב בין השמשות שלו מותר וי"ל דמ"מ מתחיל מבעוד יום לפי שאי אפשר לכוין תחילת הלילה ועוד דר' יוסי סבירא ליה[ב] בין השמשות כהרף עין ואין אדם יכול לעמוד עליו[ג] ואין לפרש דהכי קאמר דהיכא דהפסיק סעודתו דהוי כמו קבלת תענית בשבת[ד] דהא לא מצי קביל תענית בשבת עליה ועוד דאמרינן דאפילו יוה"כ דתוספת שלו דאורייתא שרי לאכול[ה] אע"פ שכבר הפסיק[ו] כדאמרינן[ז] בהיכה רבתי ר' יהודה בן בתירא אזל לגזיבין בערבא לומה רבא אזל ריש כיסתא לזמוני ליה א"ל כבר אכלי ופסקי א"ל אשגחאי עלי דלא לימא גברא רבא הוא דלא אשגח עילויה אזיל עמיה ומסיק התם דאכל מכל עיגול חד פתיתא ומכל[ח] מאכל פת אחד ומכל מבית חד כוס: **מודה** היה שאין משלימין. משמע דרבנן דפליגי עליה סבירי דאפילו מפסיקין[ט] ולקמן אמרינן זו דברי ר' מאיר שאמר משום ר"ג אבל חכמים אומרים מתענה ומשלים אלמא אדרבה דרבנן משלימין[י] ושמא הנהו חכמים דפליגי אדרבי מאיר סברי דמשלימין[יא] והכא קאמר מודה לרבנן דפליגי ארבן גמליאל והנהו סבירא להו דמפסיקין:

מבני סנאב בן בנימין. סגאה גרסינן ולא גרסינן סגאב דהכי כתיב בעזרא (ג) ועל שם שבטו נקרא בן בנימין דגבי עלי מערכה משיב ליה בפרק ד' דתענית (דף כו.) וכל הנהו דחשיב התם בני ארח בן יהודה בני דוד בן יהודה כולם על שם שבטו ואע"ג דר' אלעזר בן לדוק כהן היה כדמוכח בפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות דף לו.) גבי מ) רבי אלעזר בר לדוק הוה ליה בוכרא וכו' שמא אמו היתה מבנימין[ח] או חתנם היה והיה עמהם בקייעתם:

שאני ימים טובים מדבריהם מתוך שמתענין בו שעות משלימין בו ערביות. והא דאמרינן בסוף פ"ק דר"ה (דף יט.) דימים הכתובים במגילת תענית אסורין בין לפניהם בין לאחריהם ותנן נמי במסכת תענית בפרק שני (דף טז:) כל הכתובים במגילת תענית דלא למספד בהון לפניו אסור ולאחריו מותר ועשרה באב כתיב בהנהו דלא למספד בהון ממש דיו"ט דדבריהם נמי אסור להתענות בו ערביות[ט] הני מילי תענית דרשות אבל תענית חובה כגון תשעה באב[י] מתענין וא"ת והיכי פשיט לעיל מרבי יוסי דאיירי בתענית חובה[יא] על בני בי רב דיתבי בתענית דמשמע דאיירי בתענית הרשות[יב] וכן משמע בשאלתות[ג] דמיירי בכל תעניות ומנהג נמי דאפילו בתענית הרשות משלימין ובירושלמי נמי אמרינן במסכת תענית בשם רב הונא אפילו יחיד הגוזר על עצמו בע"ש תענית מתענה ומשלים וי"ל דשפיר מוכח לעיל דכיון דאמר ר' יוסי מתענה ומשלים אע"ג דתענית ט' באב לא דחי שבת ש"מ דבמה שנכנס בשבת כשהוא מעונה לא חשיב כמתענה בשבת וא"כ בתענית הרשות נמי שרי להשליס[יג] אבל ערב יום טוב דדבריהם שייך לפלוגי בין תשעה באב לתענית הרשות דמה שאסור להתענות בערב יו"ט דדבריהם לאו משום דחשבו כמתענה ביו"ט דהא לאחריו נמי אסור אף על גב דאין מתענין ביו"ט אלא משום דעשו חיזוק ביו"ט דדבריהם שלא יבא להתענות ביו"ט עצמו וכי גזרו בתענית רשות אבל בתשעה באב לא גזרו: והלכתא

לר"ע הרופאים לגמע ביצה מגולגלת בתחרית היום ור' יהודה לא דקדק לפיכך סמך על מה שראה ולא ידע העיקר על מה עשה כך ותמוה דהאי שתא מלייה מליוה לפיכך חל תשעה באב בערב שבת וחסרו אב ובא ר"ה בשבת[א]. תוס' שאל"ן]:

וכן ערב תשעה באב שחל להיות בשבת אוכל ושותה כל צרכו ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בשעתו חל להיות תשעה באב בערב שבת מביאין לו בביצה ואוכל כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה (ד) תניא אמר רבי יהודה פעם אחת היינו יושבין לפני ר"ע ותשעה באב שחל להיות בע"ש היה והביאו לו ביצה מגולגלת וגמעה בלא מלח ולא שהיה תאב לה אלא להראות לתלמידים הלכה ורבי יוסי אומר מתענה ומשלים אמר להן ר' יוסי אי אתם מודים לי בט' באב שחל להיות באחד בשבת שמפסיק מבעוד יום אמרו לו[ה] אבל אמר להם מה לי ליכנס בה כשהוא מעונה מה לי לצאת ממנה כשהוא מעונה אמרו לו אם אמרת לצאת ממנה שהרי אכל ושתה כל היום כולו תאמר ליכנס בה כשהוא מעונה שלא אכל ושתה כל היום כולו ואמר עולא הלכה כרבי יוסי ומי עבדינן כרבי יוסי ורמינהי[ו] אין[א] גוזרין תענית על הציבור בראשי חדשים בחנוכה ובפורים ואם התחילו אין מפסיקין דברי ר"ג אמר ר"מ אף על פי שאמר רבן גמליאל אין מפסיקין מודה היה שאין משלימין וכן בט' באב שחל להיות בע"ש ותניא לאחר פטירתו של[ז] (רשב"ג) נכנס ר' יהושע להפר את דבריו עמד רבי יוחנן בן נורי על רגליו ואמר חזי אנא דבתר רישא גופא אזיל כל ימיו של רבן גמליאל קבענו הלכה כמותו עכשיו אתה מבקש לבטל דבריו יהושע אין שומעין לך שכבר נקבעה הלכה כר"ג ולא היה אדם שערער בדבר כלום בדורו של רבן גמליאל עבוד כר"ג[ב] בדורו של רבי יוסי עבוד כרבי יוסי ובדורו של ר"ג עבוד כר"ג[ד] והתניא א"ר אלעזר[ה] (בן) צדוק אני (הייתי) מבני סנאב בן בנימין פעם אחת חל תשעה באב להיות בשבת ודחינוהו לאחר השבת והתענינו בו ולא השלמנוהו[ג] מפני שיו"ט שלנו היה טעמא דיו"ט הא ערב יו"ט משלימין אמר רבינא שאני יו"ט של דבריהם מתוך שמתענין בו שעות משלימין בו ערביות שבת הואיל ואין מתענין בה שעות אין משלימין בה ערביות[ו] אמר רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתא אמר ליה אביי את אמרת ניהלן ואהא אמרת ניהלן אין גוזרין תענית על הצבור בראשי חדשים וכו' ואמרינן עלה[ז] אמר רב יהודה אמר רב זו דברי רבי מאיר שאמר משום רבן גמליאל אבל חכמים אומרים מתענה ומשלים מאי לאו אכולהו לא אחנוכה ופורים הכי נמי מסתברא דאי

מבעוד יום דקאמר היינו היכא שהפסיק סעודתו מבעוד יום, וכבר קבל עליו תענית, וקבלתו חשובה אפילו בשבת. תוס' הרא"ש. ד. אפילו בחול. שם. ה. [ד]לשון מודה משמע דלרבנן מפסיקין ורבן גמליאל פליג עלייהו בהפסקה ומודה להו בהשלמה. שם. ו. לא מיבעיא דאין מפסיקין אלא אפילו משלימין. שם. ז. דחכמים דלקמן היינו ר' יוסי דפליג אדר' מאיר. שם. ח. והיה מביא עצים למערכה עמהם. תוס' ר"י שילאלוון ברכות יט: ט. [ו]הראך הייו עושים בני [סנאה] שום ט' באב, שהרי יום טוב שלהם מיומא דלא להתענאה בהון הכתובים במגלת תענית. ריטב"ש. י. דאורייתא הוא מתקנת נביאים. שם. יא. דאמר בט' באב שחל להיות בע"ש מתענה ומשלים. תוס' ר"פ. יב. שאני ט' באב כדפ'. שם. יג. [ד]לגבי קדושת שבת אין לחלק בין תענית קבוע לתענית הרשות, ואילו היה אסור להכנס לשבת כשהוא מעונה מפני תענית הרשות אף מפני ט' באב היה אסור. ריטב"ש. דאי ס"ד דאסור להשליס א"כ היינו משום כאילו מתענה בשבת, אלמא חשיבא ליה ההשלמה כמתענה בשבת, ואסור להתענות ט' באב בשבת עצמו, והיכי קאמר ר' יוסי דמתענה ומשלים, אלא ש"מ דהשלמה לא חשיבא כמתענה בשבת, וא"כ גם לבני בי רב מותר להשלים. תוס' ר"פ.

הגהות הב"ח

(א) גמ' כשהוא מעונה תענית. תז"מ וגי"ב ס"ל ותניא: (ב) רש"י ד"ה שאני ט' באב דדבריהם כגון האי:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה אי אתם מודים וכו' אע"פ שכבר הפסיק כדאמרינן. עי' תענית דף ל ע"ב תוס' ד"ה כל העושה: בא"ד באיכה רבתי. כפסוק ויגרש באלף שני:

מוסף רש"י

כסעודת שלמה בשעתו. דפלוגתא היא במסכת גיטין (סח:) דאיתא למ"ד מלך והדיוט ומלך, ואיכא למ"ד מלך והדיוטו, כלומר כשנכנס שוב לא חזר למלכותו, לפיכך הוצרך לומר בשעתו, בעת מלכו ומקום, שהיה אוכל הוא ושריו ס' כור סולת כו' (תענית כט:). **אבל.** אמת, כמו אבל שרה (בראשית יז) ומתרגמינן קושטא (לעיל לח.) בחמת (בכורות כו.). **בראשי חדשים.** דאיקרי מועד (תענית טו:). **ואם התחילו.** שקיבלו תענית מקודם לכן וגכנס בהן ר"ח, אין מפסיקין. דאע"ג דאיקרי מועד לא כתיב ביה יום משתה ושמחה (שם). שאין משלימין. להתענות כל היום, אלא אוכלין סמוך לערב (שם). שיו"ט שלנו היה. בשאלתא פרקים (תענית כו.) זמן עני דהגיס והעם כו' עד בחמשה בחב בני פרעוש בן יהודה, בעשרה בו בני סגאה בן בנימין, שעל ידי מעשה קבעו להן חכמים להתגדב עצים ולהביא למערכה וכשמגיע זמנו מביאין אותן ומדליקין אותן על גבי המזבח אע"פ שהיו שם שאר עצים הרבה, משא"כ בשאר מתגדבי עצים דאין מבעירין אותן בזמן שיש עצים אחרים (שם יב.). **מתענה ומשלים.** עד משכה (תענית יח:). **הדרן עלך בכל מערבין**

מוסף תוספות

א. [ד]אין קובעין ר"ה לא ביום א' ולא ביום ד' ולא ביום ו'. טור או"ח תכח. ב. הלכך ע"כ צריך להפסיק משהו מבערי"י. תוס' ר"פ. ג. דמתחיל בהפסקה ומודה להו בהשלמה. שם. ד. דחכמים דלקמן היינו ר' יוסי דפליג אדר' מאיר. שם. ה. והיה מביא עצים למערכה עמהם. תוס' ר"י שילאלוון ברכות יט: ו. דאורייתא הוא מתקנת נביאים. שם. ז. דאמר בט' באב שחל להיות בע"ש מתענה ומשלים. תוס' ר"פ. ח. דחכמים דלקמן היינו ר' יוסי דפליג אדר' מאיר. שם. ט. [ד]לשון מודה משמע דלרבנן מפסיקין ורבן גמליאל פליג עלייהו בהפסקה ומודה להו בהשלמה. שם. י. לא מיבעיא דאין מפסיקין אלא אפילו משלימין. שם. יא. דאמר בט' באב שחל להיות בע"ש מתענה ומשלים. תוס' ר"פ. יב. שאני ט' באב כדפ'. שם. יג. [ד]לגבי קדושת שבת אין לחלק בין תענית קבוע לתענית הרשות, ואילו היה אסור להכנס לשבת כשהוא מעונה מפני תענית הרשות אף מפני ט' באב היה אסור. ריטב"ש. דאי ס"ד דאסור להשליס א"כ היינו משום כאילו מתענה בשבת, אלמא חשיבא ליה ההשלמה כמתענה בשבת, ואסור להתענות ט' באב בשבת עצמו, והיכי קאמר ר' יוסי דמתענה ומשלים, אלא ש"מ דהשלמה לא חשיבא כמתענה בשבת, וא"כ גם לבני בי רב מותר להשלים. תוס' ר"פ.

עין משפט נר מצוה

קי א ב מיי' פ"ח מהל' תענית הלכה ז סמג עשין ג טוש"ע א"ח סי' תקעב סעיף ב:
ג [מיי' פ"ו מהל' כלי המקדש הל' טו]:

רב ניסים גאון

אמר ר' אלעזר בר' צדוק אני מבני סנאה בן בנימין. פעם אחת חל ט' באב להיות בשבת ודחינוהו לאחר שבת והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שיום טוב שלנו הוה. עיקרו במס' תעניות בפרק בג' פרקים, זמן עצי כהנים והעם בתשעה כו', בה' באב בני פרעוש בן יהודה. בשבעה בו בני רכב בן בנימין. והיה יום י' של חודש אב יום טוב שלהן שמביאין בו קרבן עצים ולפיכך לא השלימו בו התענית. אמר רב יוסף לא שמיעא לי הא שמעתא אמר ליה אביי את אמרתה ניהלן. כבר פירש טיבן של דברים לשעבר. סליק בכל מערבין:

רבינו חננאל

והא דתניא תשעה באב שחל להיות בערב שבת היה והביאו לפני ר' עקיבא ביצה מגולגלת בלא מלח וגמאה כו'. קבלה בידינו כי ר' עקיבא באותה שעה מסוכן היה, והביאו לפני ר' עקיבא הרופאים לגמוע ביצה מגולגלת בלא מלח באחרית היום. ור' יהודה לא דיקדק לפיכך סמך על מה שראה חל א' באב להיות בשבת ולא ידע העיקר מפני מה עשה כך. ופסח דההיא שתא יום חמישי היה, ותמוז דההיא שתא מלויי מליוה, לפיכך חל תשעה באב להיות בערב שבת, וחיסרו אב. ובאותה (השעה) [השנה בא] ראש השנה להיות בשבת. וכבר פירשנוהו ביאור זה יפה במס' תענית. והא דאמרי' בדורו של [ר'] גמל' עבוד כרבן גמל'. ואקשינן והתניא א"ר אלעזר ב"ר צדוק אני הייתי מבני סנאב בן בנימין כו'. ואסיקנא טעמא דיום טוב שלנו, ומפני כך לא השלמנו. הא ערב יום טוב מתענה ומשלים, בט' באב שחל להיות בערב שבת. (ור' מאיר היא) [זו דברי ר"מ] דאמר הכי, אבל חכמים אומרים דרבן גמליאל אומר מתענה ומשלים.

דאי סלקא דעתך אכולהו. אמרה רב יהודה: **הא בעי מיניה רבה מרב יהודה.** כדאמרינן לעיל [מ:] אתא לקמיה דרב יהודה ולא הוה בידיה: **מתענה ומשלים.** בערב שבת: **הא בעי רבה מרב הונא.** לעיל [שם] ולא פשט ליה: **נכתר דשמעה.** רב הונא מרב להאי אבל חכמים אומרים הדר אגמריה למר זוטרא (א) ומקמיה דלישמעיה בעא רבה מיניה ולא פשט ליה: **הא נמי.** דרב יהודה לא תיקשי: **הא מקמי דשמעה.** מרב: **הא נכתר דשמעה.** רב הונא ורב יהודה תלמידי דרב הוו:

הדרן עלך בכל מערבין

מי שהוציאוהו נכרים. חוץ לתחום: **או רוח רעה.** שנכנס בו שד ונטרפה דעתו ויצא חוץ לתחום ואחר כך נשתפה והרי הוא חוץ לתחום: **החזירוהו.** לתוך התחום: **לאילו לא יצא.** והרי כל העיר לו כד׳ אמות כבתחילה וחולה לה אלפים אמה לכל רוח: **הוליכוהו לעיר אחרת.** והרי היא (ב) מוקפת מחילות: **או שנטלוהו בדיר או בספר.** שהן מוקפין והיקיפן גדול: **מהלך אם כולה.** דהואיל ומוקפת מחילות הרי היא כד׳ אמות: **מפלנדרסין.** שם מקום: **והפליגה.** כשהיא מתרחקת משפת הים ונכנסת לאמצעו קרי ליה הפלגה ולשון לע״ז הוא שקורין לשלוחית הים פילג״ה: **הלכו אם כולה.** היו מהלכין בכל הספינה דלע״פ שהספינה הולכת בשבת וילאו חוץ לתחום הוו כמי שיצא חוץ לתחום ויתן בדיר או בספר שהספינה מחילות לה: **שרלו להחמיר.** בגמרא [מג.] מפרש: **נגמל.** פורטו״ו בלע״ז שאם הספינות יוצאות מן הים לשפתו: **מה אנו לירד.** מן הספינה לתוך העיר כלומר (ג) באנו מחוץ לתחום משאשיכה: **גמ׳ והרשות.** מי שיש לו נושין: **לקבלינהו מאהבה.** דמכפרי עליה: **בשהן מספרים.** אפי׳ יש בהן חיות הרבה שמדברים אעפ״כ מתין פתאום: **הדרוקן.** חולי הפה (ד) מושג״א: **זוודתא.** לזמן תכריכין: **חזר לדעת.** מי שהוציאוהו נכרים וחזר לדעת לתוך התחום לא היו כהחזירוהו דתנן במתני׳ כאילו לא יצא: **מהו דתימא.** מתני׳ לגדלין קתני והחזירוהו דסיפא מילתא באפי נפשה היא ולאו אהוציאוהו נכרים קאי והכי קאמר מי שהוציאוהו נכרים בין כשהוא עומד בחוץ בין שחזר לדעת אין לו אלא ד׳ אמות ומי שהיה חוץ לתחום והחזירוהו נכרים בין שהיתה יציאתו לאשונה לדעת בין שלא לדעת אלא באונס הוי כאילו לא יצא: **קמ״ל.** ר״נ דסיפא דמתני׳ אריש מהדר: **הולך לנקביו.** זה שהוציאוהו נכרים מהו לצאת מד׳ אמותיו: **אם לא תעשה שבתורה.** לאו דלא תסור (דברים יז) ותחומין נמי דרבנן: **אי פיקח הוא.** האי דנלך לנקביו ויהבו ליה רבנן רשות למיפק חוץ לארבע אמותיו: **עייל לתחומא וכיון דעל על.** ומותר כאילו לא יצא דהא ברשות על ולא גרע מהחזירוהו: **פירוש שילאו חוץ לתחום וחזרו.** ביום טוב לא הספידו מקומן וכל העיר להן כד׳ אמות ויש להן לכל רוח אלפים אמה אם יו״ט הוא ואי שבת מותרין לאכילה במקום שחזרו: **אנוסים היו.** על ידי המוליאן: **אסורין.** לזוז אותן מארבע אמותיהן ולא לאוכלן אפי׳ חזרו אלא אם כן חזרו שוגגין אבל מזיד לא: הכי גרסינן **תנאי היא דתניא פירוש שילאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו** ולא גרסינן הכא **וחזרו: בשוגג יאכלו.** במקום שהן שם אם יש אדם שעירב לאותו לד או שהיו בני עיר אחרת סמוכים להן: רבי

והלכתא מתענה ומשלים. פירוש אם ירצה להשלים דשרי להשלים דבעיא הוא אי שרי להשלים אי לא (א):

[ומורי אמר לי בשם ר״ר ידידיה דאפילו ר׳ יוסי ב״פ אלא דיכול להשלים מיהו גם ר׳ יוסי מודה אי אינו רוצה להשלים הרשות בידו ור׳ יהודה אמר אסור להשלים ואין נ״ל מדקאמר ר׳ יוסי אי אתה מודה לי בנו׳ באם שאל להיות באחד בשבת שהוא מתחיל מבע״י והתם ע״כ דאייב קאמר דומיא דהכי ע״ש דאייב להשלים קאמר] [רש״ל בשם תוס׳ שאל״ן]:

הדרן עלך בכל מערבין

מי שהוציאוהו. על דעתו ועל דעת קונו. ואע״ג דאיכא נמי כשפיס שמכחישין פמליא של מעלה (ב) נראה דהוי בכלל רוח רעה ויצר הרע אע״ג דמשמע בפ׳ ואלו מגלחין (מו״ק ד׳ יח.) דפעמים שילבו מתגבר עליו ואינו יכול לכופו מ״מ אדם יכול ליזהר שלא יבא לידי כך: **הרשות.** פי׳ רבינו חננאל עול מלכות עובדי כוכבים (ג) כדאמר במסכת אבות (פ״ב מ״ג) הוו זהירין ברשות ורש״י פירש עושה: **לצדדין** קתני. אחזר לדעת לא לגה לתרץ כך לצדדין קתני (ד) דסוף סוף להחזירוהו ל״ל לעולם לצדדין קתני (ה) (ועוד) דניחא ליה לפרש שיתקיימו דברי רב נחמן הרלשונים: **לא** הספידו **את מקומן.** אע״ג דהכא מחוץ לתחום אסור למי שנשתלח לו הני מילי הכא דאיתיה חוץ לתחום אבל הכא דהשתא הס במקומן הרי אפילו להאי דאפקא ולא דמי למנשל בשבת (ו) במזיד לא יאכל דהתם הוי איסור דאורייתא:

במזיד לא יאכלו. משמע לשון אדם לא יאכלו ואף על גב דהכא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר כיון שנעשה איסור על ידי ישראל החמירו (ז) מכלל שהוציאוהו נכרים אין לו אלא ד׳ אמות יצא לדעת מיבעיא אלא (ח) אימא חזר לדעת אין לו אלא ד״א הא נמי תנינא החזירוהו נכרים כאילו לא יצא החזירוהו הוא דכאילו לא יצא אבל הוציאוהו נכרים וחזר לדעת אין לו אלא ד״א אלא אימא (ט) יצא לדעת והחזירוהו נכרים אין לו אלא ד״א הא נמי תנינא הוציאוהו והחזירוהו כאילו לא יצא הוציאוהו והחזירוהו הוא דכאילו לא יצא אבל יצא לדעת לא (י) מהו דתימא לצדדין קתני מי שהוציאוהו נכרים וחזר לדעת אין לו אלא ד׳ אמות אבל יצא לדעת והחזירוהו נכרים כאילו לא יצא קמ״ל בעו מיניה מרבה הוצרך לנקביו מהו אמר להם (יא) גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה אמרי נהרדעי (יב) אי פיקח הוא עייל לתחומא וכיון דעל על א״ר פפא פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו (יג) אפילו במזיד לא הספידו את מקומן מ״ט אנוסין נינהו איתיביה רב יוסף בר שמעיה לרב פפא ר׳ נחמיה ור׳ אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין בשוגג אין במזיד לא תנאי היא דתניא (יד) פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו רבי מתני׳ דאיכא דעתא דאינשי דלא אכלי אינשי אלא בתוך ד׳ אמות ואי לא אכלי אינשי אלא בתוך ד׳ אמות אי אפשר לאכלן אלא בתוך ד׳ אמות אי אפשר לאכלן אלא בתוך ד׳ אמות אי אפשר לאכלן

רבי נחמיה אומר במקומן. אם חזרו למקומן יאכלו אבל שלא במקומן כל זמן שהן חוץ לתחום לא יאכלו: **מאי במקומן.** דשרי רבי נחמיה היכי חזרו: **אי נימא.** אפילו במזיד דחשיב להו אנוסין והוי כהוליאוהו נכריס והחזירוהו: **והתניא.** אמריתי בהדיא רבי אליעזר ורבי נחמיה אומרי לעולם אסורין כו': **אלא לאו.** על כרחך האי במקומן בשוגג קאמר מכלל דת"ק אף במזיד שרי היכא דחזרו ותרתי קולי אית ליה: **והסורי מחסרא כו' שלא במקומן.** שלא חזרו הוא דבמזיד לא יאכלו אם יצאו במזיד אבל חזרו במקומן (וחזרו) במזיד נמי יאכלו: **ואמאי רבי נחמיה נימיר.** האי בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו דקאמר אשלא במקומן אינו כן אלא אמקומן אימר דאם חזרו למקומן בשוגג יאכלו אם במזיד לא יאכלו ות"ק אית ליה דרב פפא: **לא במזיד.** אפי' במקומן לת"ק אסור ומתני' לא מתסר' אלא דקתני דלא אייר תנא קמא בחזרה כלל ורבי נחמיה אשלא במקומן אתא לאפלוגי דקאמר תנא קמא שוגג יאכלו ואתא רבי נחמיה לימיר האי חילוק דיבתא בין שוגג למזיד לאו אשלא במקומן איתמר אלא במקומן והכי קאמר ר' נחמיה חזרו במקומן יאכלו בהאי שוגג דקאמרת אבל שלא במקומן אפילו בשוגג לא יאכלו: **והא מדסני.** דהך אחריתי לעולם אסורין כו' מכלל דבתרתי פליגי ותנא קמא במזיד במקומן נמי שרי דאי חדא קולא הוא דמיקל ור' נחמיה בההוא הוא דפליג הכי איבעי ליה למיתני כדתנ' בקמייתא במקומן יאכלו שלא במקומן לא יאכלו ואלא דאשוגג דשרי תנא קמא שלא במקומן קאתא רבי נחמיה למימר הא דשוגג דשרי במקומן הוא דשרי שלא במקומן לא ומדתנא לעולם אסורין עד שיחזרו שוגגין שמע מינה (א) לת"ק דשרי היכא דאיכא חדא להתירא כגון שוגג שלא במקומן או מזיד במקומן כיון דאיכא חדא לטיבותא וקאמר רבי נחמיה לעולם אסורים עד דאיכא תרתי להתירא שוגג ובמקומן ולעולם תנאי היא: **פסיעה בינונית.** דרך הליכתו של אדם אמה: **שבת בבקעה.** יש לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח: **והקיפוה נכרים מחילות בשבת.** ונדירה כגון שהקיפוה לדור בתוכה דאי לאו הכי ביותר מבית סאתים לא משתריא לטלטולי בה אלא ד' אמות: **מהלך בה אלפים.** דלא מהני ליה הנך מחילות להיותה לו כד' אמות דכי אמרינן [ע"ב] כל הבית כולו כד' אמות היכא דשבת באויר מחילות מבעוד יום אבל הכא דבשעת שביתה לא הוו מחילות לא ואפי' לרבן גמליאל דאמר [מא.] בהוליאוהו נכריס ונתנוהו בדיר או בסהר דאע"ג דלא שבת באויר מחילות נעשית לו כארבע אמות ומהלך את כולה התם הוא דמי שהוליאוהו נכריס אין לו אלא ארבע אמות הקילו חכמים אלו להיות לו היקף מחילות כארבע אמות אבל הקומה שביתה שיש לו אלפים אמה לא הקילו חכמים אלו להיות לו היקף מחילות כארבע אמות אלא אם כן שבת באויר ותדע דהא רב הונא וחייא בר רב תלמידי דרב ניהו ואמר רב [ע"ב] הלכה כרבן גמליאל בדיר וסהר והכא אסרי כשמואל ובמתני' נמי הכי תנן לקמן בפ' כילד מעברין (דף פא.) ומודד שאמרו נותנין לו אלפים אמה אפילו סוף מדתו כלה במערה אינה לו כארבע אמות ואילו הוליאוהו נכריס ונתנוהו בה מהלך את כולה והא דברי הכל היא: **ומטלטל בכולה.** אפי' חוץ לאלפים שאין לו רשות להלך מותר לטלטל ע"י זריקה כלומר מותר לזרוק שם דקיימא לן [לעיל כ.] מחילה העשויה בשבת שמה מחילה וממילא שמעינן דבתוך אלפים מטלטל כדרכו דהא מחילות ניהו: **ומטלטל בארבע אמות.** כאילו לא היתה שם מחילה וטפי מארבע לא ואפילו בזריקה דלא שני לן בין טלטול כי אורחיה לטלטול דזריקה אלא במקום שמותר לטלטל ואסור להלך כגון מתוך התחום לחוץ התחום אבל במקום שהוא מותר להלך אי שרי לטלטל בזריקה שרי נמי לטלטל כי אורחיה ואי אסיר תרוייהו אסירי וכיון דאסר ליה רב הונא לטלטל באלפים שלו אפילו זריקה נמי אסור וטעמא מפרש וחזיל: ומקשינן לרב הונא **ונטלטל בכולה.** ואפילו חוץ לאלפים ע"י זריקה דהא קיימא לן מחילה הנעשית בשבת מחילה היא בפ"ב (לעיל כ.) ונהי דאיהו לא מלי אזיל כיון דלא שבת באוירה לא הוי ליה כארבע אמות אבל מכל מקום מחילות ניהו: **שמא ימשך אחר חפצו.** חוץ לאלפים הלכך גזרינן טלטול בזריקה אטו הילוך: **באלפים מיהת.** שהוא מותר להלך בהן וליכא למיגזר בהו משום שמא ימשך אחר חפצו ויטלטל כי אורחיה טלטול גמור וכל שכן זריקה דהא מחילות מעלייתא ניהו. ומשני כיון דחוץ לאלפים אסור לטלטל אפילו בזריקה משום שמא ימשך אחר חפצו וכל שכן כי אורחיה דהא אין יכול להלך שם ולטלטל מיתסר נמי באלפים משום דהוי אלפים דיליה נפרצין לחוץ לאלפים דאסירי ליה משום גזרה שמא ימשך דהא אין הפסק ביניהן והוא מחילה הנפרצת במלואה למקום האסור לה: **ומטלטל באלפים.** אפילו כי אורחיה וחוץ לאלפים לא אפילו בזריקה: **לא כרב נחמן ולא כרב הונא.** ומה נפשך אי גזר שמא ימשך אפילו אלפים ניתסרו משום מחילה הנפרצת למקום האסור לה ואי לא גזר שמא ימשך לטלטל חוץ לאלפים בזריקה: **עליה דשמואל.** דרב נחמן משמיה דשמואל אמרה: **דתניא כוותיה.** דלא גזרינן שמא ימשך: היה

מכלל דתנא קמא במזיד נמי שרי. נראה דהלכתא כתנא קמא ואף על גב דקיימא לן משנת רבי אליעזר קב ונקי הכא לא קיימא לן כוותיה אלא כרבנן כיון דסבר רב פפא כרבנן [א] ואף בשוגג שלא במקומן [ב] נראה דהלכתא כת"ק דשרי מדקאמרינן במזיד במקומן כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי בשוגג שלא במקומן [ג] ואם כן דרב פפא דשרי במזיד במקומן כ"ש דשרי בשוגג שלא במקומן ועוד דקיימא לן דלא קנסינן שוגג אטו מזיד לא בדאורייתא ולא בדרבנן מיהו על כרחך הא דאסר ראב"י שוגג שלא במקומן לאו משום דקנים שוגג אטו מזיד דהא במקומן לא קנים שוגג אטו מזיד אלא משום כיון דאין להן אלא ארבע אמות גזרינן דילמא אתי להוליאן חוץ לארבע אמותיהן וכן איתא בירושלמי דקאמר ר' נחמיה דאמר עד שיחזרו למקומן שוגגין אתיא כר"מ דאמר המבשל בשבת בשוגג יאכל [ד] ואף ע"ג דהכא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר ואמרינן לקמן (דף מז:) דאפילו נכריס קוין שביתה ולא גזרינן שמא יוציא חוץ לעיר יש לחלק בין עיר [ה] לארבע אמות ועוד דכשנעשה ע"י נכרי לא החמירו ועוד הא דאפילו נכרי קוין שביתה היינו דגזרו בעלים דנכריס אטו בעלים דישראל ומשום הכי לא גזרינן שמא יוציא דלא גזרינן גזירה לגזירה: **ונכרים** שהקיפוה מחיצות. בירושלמי מוקי לה כרבי יהושע [ו] ומיהו בקונטרס פי' דאתיא נמי כר"ג דאמר נתנוהו בדיר או בסהר מהלך את כולה ואע"ג דלא שבת באויר מחילות מבעוד יום דלא הקילו חכמים אלא התם דאין לו אלא ארבע אמות אבל הכא דיש לו אלפים לא הקילו [ז]: **ומטלטל** בכולה ע"י זריקה. נראה לר"י דאף תוך אלפים מטלטל ע"י זריקה אבל כי אורחיה אינו מטלטל אלא ארבע אמות דלענין טלטול כי אורחיה נפרצה למקום האסור לה [ח]:

וניטלטל בכולה ע"י זריקה. אע"ג דרב הונא אית ליה בסוף פ"ק (דף יז.) דשבת גורמת והכא נאסר בתחילת שבת לא דמי להכא דרב הונא מודה במחילה גמורה העשויה בשבת דשמה מחילה [ט]:

רבי נחמיה אומר במקומן יאכלו שלא במקומן לא יאכלו מאי במקומן אילימא במקומן במזיד והא קתני בהדיא רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין בשוגג אין במזיד לא אלא לאו במקומן בשוגג וחסורי מחסרא והכי קתני פירות שיצאו חוץ לתחום בשוגג יאכלו במזיד לא יאכלו במה דברים אמורים שלא במקומן אבל במקומן אפילו במזיד יאכלו ואתא ר' נחמיה למימר אפי' במקומן נמי בשוגג אין במזיד לא לא במזיד במקומן דכולי עלמא לא פליגי דאסור והכא בשוגג שלא במקומן פליגי תנא קמא סבר בשוגג שרי שלא במקומן ורבי נחמיה סבר אפילו שוגג במקומן אין שלא במקומן לא והא מדקתני סיפא [פ] רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין שוגגין אין במזיד לא מכלל דת"ק סבר במזיד נמי שרי שמע מינה: אמר רב נחמן אמר שמואל היה מהלך ואינו יודע תחום שבת [א]מהלך אלפים פסיעות בינוניות וזו היא תחום שבת ואמר רב נחמן אמר שמואל [ב]שבת בבקעה והקיפוה נכרים מחיצה בשבת מהלך אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה ורב הונא אמר מהלך אלפים אמה ומטלטל ד' אמות וניטלטל בכולה על ידי זריקה שמא ימשך אחר חפצו באלפים מיהת ליטלטל כי אורחיה משום דהוי כמחיצה שנפרצה במלואה למקום האסור לה חייא בר רב אמר מהלך אלפים אמה ומטלטל באלפים אמה כמאן דלא כרב נחמן ולא כרב הונא אימא מטלטל בארבע אי הכי היינו דרב הונא אימא וכן אמר רבי חייא בר רב א"ל רב נחמן לרב הונא לא תיפלוג עליה דשמואל דתניא כוותיה דתניא

מסורת הש"ס

(א) [רש"ש מש"ז],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והא מדתני כו' שמע מינה שמעיה לת"ק:

מוסף תוספות

א. כיון דקאי רב פפא דהוא בתרא כת"ק הלכתא כותיה, שאם חזרו למקומן אפילו במזיד הרי הם כאלו לא יצאו. ריטב"ם. ב. דרב פפא לא איירי בהא. שם. ג. נראה דיותר יש להחמיר במזיד במקומן משוגג שלא במקומן. תוס' הרא"ש. ד. דלא קניס שוגג אטו מזיד. תוס' גיטין נג: ד"ה המבשל. ה. כשהביאום לעיר וכו' דהוה ליה כולה כד' אמות. ריטב"ם לקמן מז: ו. [דלר"ג] למה אינו מהלך את כולה כדאמרי' בנתנוהו בדיר וסהר דמהלך את כולן, ואע"ג דלא שבת באויר מחיצות, וסתמא תנן ואפי' יתירים מאלפים אמה. מי' הר"ן. ז. עליו שיהא היקף זה נדון אצלו כד' אמות, מאחר שלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום. שם. ח. דאסור לטלטל חוץ לאלפים אלא על ידי זריקה, ואע"ג דאינו מקום האסור לה לגמרי, דהא זריקה שרי בכולה, מה בכך וכו', וראיה מבסמוך, דגם לרב הונא שרי במשיכה, ואפילו הכי חשיב ליה מקום האסור לה גבי זריקה. תוס' ר"פ. ט. להתיר אפילו נאסר בתחילת השבת, כי היכי דאמר רב הונא לעיל [יז.] היכא דליתנהו למחיצות דאע"פ שהותר בתחלת השבת אסור. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פכ"ז מהל' שבת הלכה ד סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' שלז סעיף ג:

ט ב מיי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע א"ח סי' תנ:

רבינו חננאל

ואסיקנא, דכולי עלמא מזיד לא והכא בשוגג שלא במקומן פליגי, תנא קמא סבר בשוגג שלא במקומו שרו, ור' נחמיה אמר אפילו בשוגג נמי במקומו אין, שלא במקומו לא. איני והא מדקתני בההיא ר' נחמיה ור' אליעזר בן יעקב אומרים לעולם אסורין עד שיחזרו למקומן שוגגין, מכלל דתנא קמא סבר במזיד נמי שרי. אלא לאו ש"מ תנאי היא ש"מ. אמר רב נחמן אמר שמואל מי [ש]אינו יודע תחום שבת, מהלך אלפים פסיעות בינוניות וזהו תחום שבת. ועוד אמר רב נחמן אמר שמואל שבת בבקעה והקיפוה גרים מחיצה בעביטין ואוכפות ומשואות וכיוצא בהן בשבת, מהלך בה אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה. רב הונא אמר מהלך בה אלפים אמה דאינון תחומיה, ומטלטל בה בד' אמות. דאע"ג דניקפה מחיצה נעשית כאילו נפרצה המחיצה הרביעי' [ב]מלואה למקום האסור לה שהוא חוץ לתחומו, ואילו היתה ההקפה באלפים אמה או פחות היה מותר לטלטל בכולה, אבל כיון שהיא יתר נעשית כאילו נפרצה במקום האסור לו, ועל ידי זריקה נמי אינו מטלטל גזירה שמא ימשוך אחר חפצו ויצא חוץ לתחומו. ואסיקנא וכן א"ר חייא בר רב כרב הונא. א"ל רב נחמן לרב הונא לא תפלוג עליה דשמואל דאמר מהלך בה אלפים אמה ומטלטל בכולה על ידי זריקה, דהא תניא כוותיה

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות